

Halvmånen – arkeologisk rapport

Gnr. 26 Bnr. 12,13,21, mf, Hå kommune
Rapport nr. 37, 2022

Innhold

2	Sammendrag	5
3	Rammene for undersøkelsen	6
3.1	Bakgrunn	6
3.1.1	Bakgrunnen for undersøkelsen	6
3.1.2	Planområdet/ Tiltaksområdet	6
3.1.3	Tidligere registrerte kulturminner i området	7
3.2	Metode og faglige rammer	8
3.2.1	Overflatesøk	8
3.2.2	Sjaktning	8
3.2.3	LIDAR	8
3.2.4	Innmåling	8
3.2.5	Periodeinndeling	9
3.3	Praktisk informasjon	10
3.3.1	Deltagere og tidsbruk	10
3.3.2	Annen praktisk informasjon	10
4	Undersøkelsen	11
4.1	Generelt om undersøkelsen.....	11
5	Konklusjon	14

Figurliste

Figur 1: Planområdets plassering i Rogaland.	6
Figur 2: Utklipp fra askeladden.	7
Figur 3: Oversikt over planområdet nordvest.	11
Figur 4: Oversikt over sjaktene.	12
Figur 5: Midtre delen av skogholtet.	13
Figur 6: Sjakt 9 og 8 over det vesle høydedraget.....	13

Tabelliste

Tabell 1: Periodeinndeling brukt i rapporten. 9

Vedlegg

Litteraturliste

Sjaktliste

Fotoliste

Generell informasjon

Navn på sak:	Halvmånen				
Saksnummer:	2021/15592	Registreringsår:	2022	Rapport nr.	37
Saksbehandler:	Astrid Bjørlo				
Tiltakshaver:	Hå Kommune				
Entreprenør:	Nordbø Maskin A.S				
Feltarbeid utført:	18.10-21.10-2022	Ved:	Kim Thunheim og Frode Iversen		
Etterarbeid utført:	Januar 2023	Ved:	Kim Thunheim		

Kommune:	Hå	Gårdsnavn/gnr.	BØ	Bnr.	12,13,21,61
----------	----	----------------	----	------	-------------

Faglige konklusjoner:

☐	Automatisk freda kulturminner er påvist innenfor planområdet	Askeladden ID	Type funn
	Kulturminner påvist på denne undersøkelsen		
	Tidligere kjente kulturminner innenfor planområdet		
☐	Undersøkt med tanke på dispensasjon uten vilkår		

☒	Automatisk freda kulturminner er ikke påvist innenfor planområdet
-------------------------------------	--

Befart av Arkeologisk museum / UiS	Dato:		Ved:	
------------------------------------	-------	--	------	--

Merknader	
-----------	--

Forord

Kulturavdelingen ved Rogaland fylkeskommune er førsteinstans og den regionale kulturminnemyndigheten. Fylkeskommunen har, med få unntak, det formelle forvaltningsansvaret for alle kulturminner. I tillegg har fylkeskommunen ansvaret for å gjennomføre arkeologiske registreringer av automatisk freda kulturminner.

Etter å ha mottatt en plan gjør fylkeskommunen en faglig vurdering om planen kan komme i konflikt med kjente og ukjente automatisk freda kulturminner. I områder der det er potensiale for konflikt, kan det bli nødvendig med en arkeologisk registrering. Med automatisk freda kulturminner menes alle kjente og ukjente kulturminner som dateres til før 1537, samiske kulturminner eldre enn 100 år og stående byggverk eldre enn 1649. Arkeologiske registreringer er hjemlet i Kulturminnelovens § 9, 1. ledd.

I denne rapporten er resultatene fra den arkeologiske registreringen presentert. Rapporten gir opplysninger om arbeidet som ble utført, hvilke typer kulturminner som ble funnet og utstrekningen av disse.

En god oversikt over de vanligste typene av kulturminner i Norge finnes i boka «Kulturminner i Norge» av Harald Jacobsen og Jørn-R. Follum.

2 Sammendrag

Planområdet består av et større område med flere eiendommer, men det var i utgangspunktet bare områdene innenfor eiendommen 26/13 som skulle undersøkes og hvis det skulle dukke opp noen funn der skulle vi vurdere eiendommen 26/12. Det ble gravd i alt 13 sjakter på 26/13 uten funn. Arbeidet ble gjennomført i løpet av uke 42 i 2022 av Kim Thunheim og Frode Iversen. Harald Rege fra Nordbø maskin var maskinfører.

3 Rammene for undersøkelsen

3.1 Bakgrunn

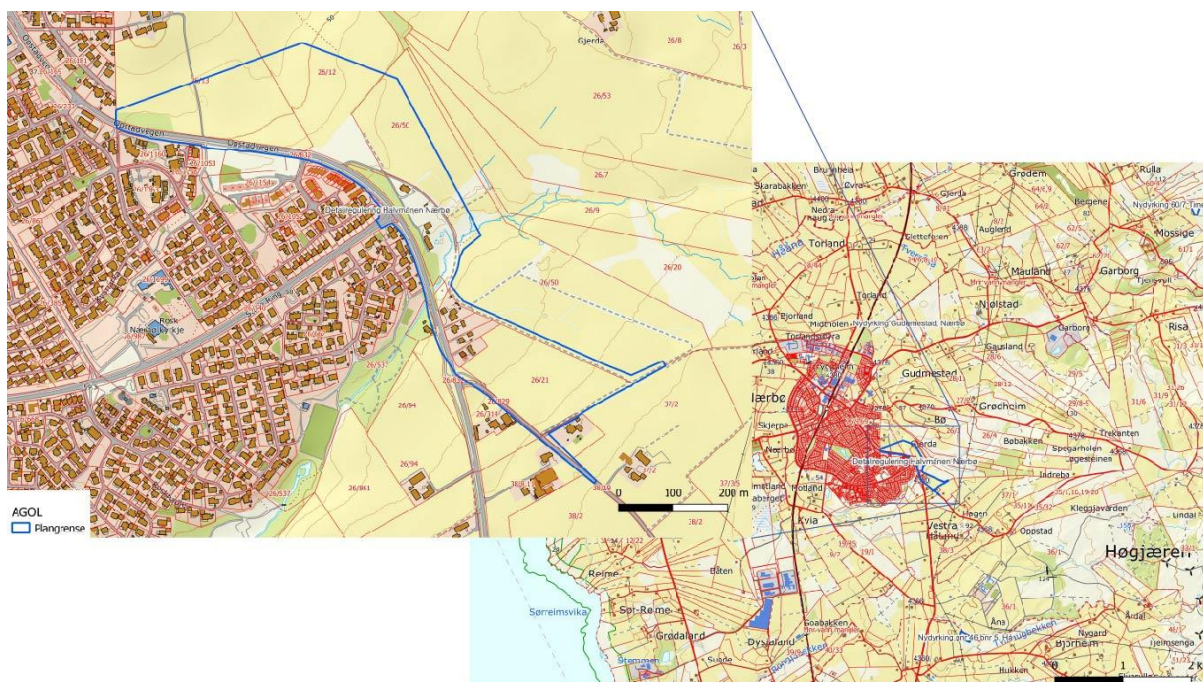
3.1.1 Bakgrunnen for undersøkelsen

Bakgrunnen for undersøkelsen er regulering av området for blant annet ny brannstasjon rett utenfor sentrum av Nærbø.

3.1.2 Planområdet/ Tiltaksområdet

Planområdet ligger rett øst/sørøst for Nærbø sentrum. Terrenget er bølgete oppdyrket jord med gressproduksjon. Planområdet består av flere eiendommer. De største er 26/12,13,21 og 61. Samt noen mindre som er utbygd. Området er på omtrent 16,5 dekar totalt.

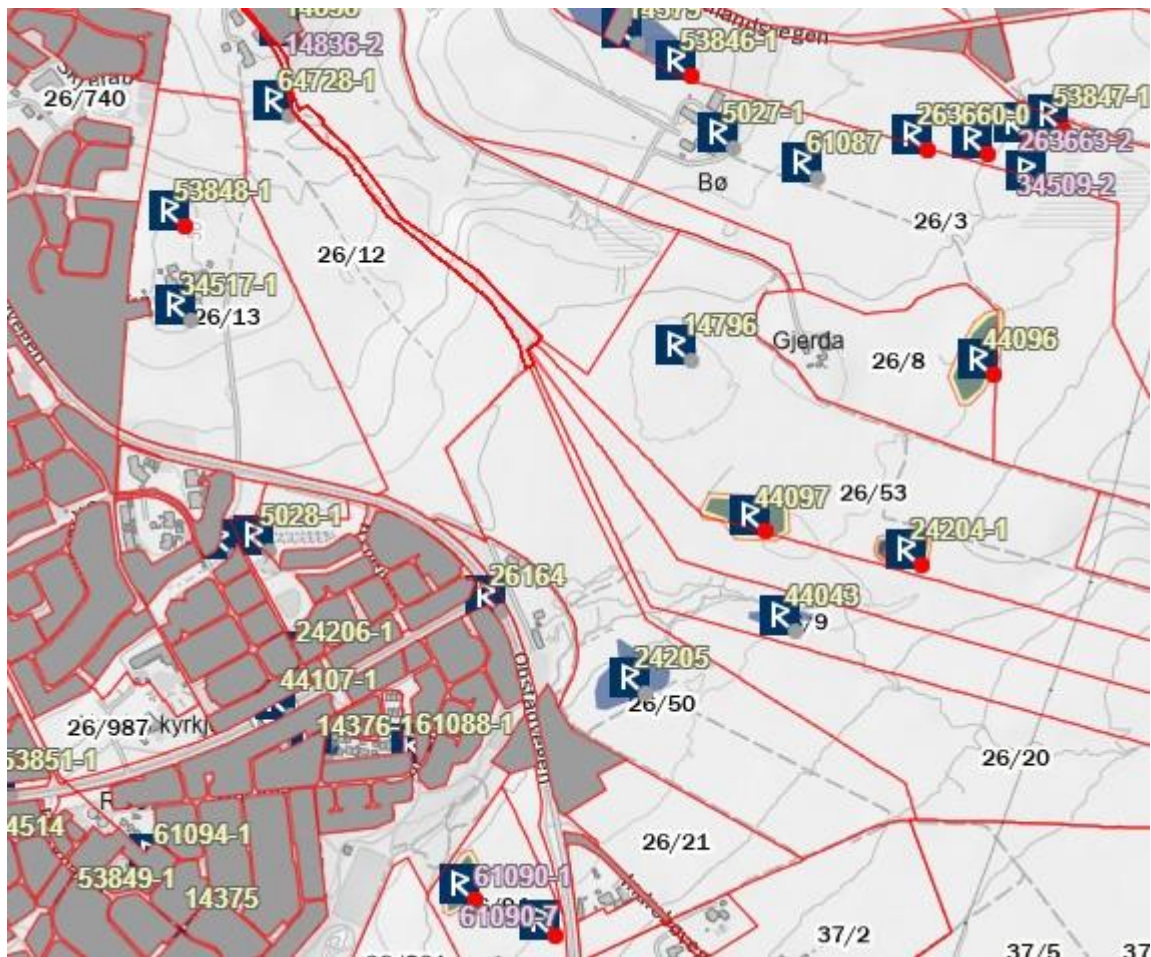
Det faktiske området som skulle undersøkes var eiendommen 26/13 som var på ca 3 dekar. Hvis det skulle dukke opp funn i nærheten av eiendommen 26/12 skulle vi vurdere om det var aktuelt å gå inn med maskinell sjaktning her også. Dette område var på ca 2 dekar.

Figur 1: Planområdets plassering i Rogaland.

3.1.3 Tidligere registrerte kulturminner i området

Som en kan se av kartet nedenfor er det veldig mange kulturminner i området rundt planområdet. Veldig mange av dem er fjernet gjennom moderne utbygging og aktivitet. Noen er fortsatt intakt. Det er en del gravminner, hustuffer og forhistorisk jordbruksaktivitet.

Figur 2: Utklipp fra askeladden.

ID:	Type:	Datering	Avstand:
5028	Hustuft	Jernalder	70m
34517	Gravminne	Jernalder	130m
26164	Rydningrøyslokalitet	Jernalder	0m
14796	Bosetnings/aktivitetsområde	Jernalder	160m
44097	Jordbruksspør, stakketufter etc	Jernalder	120m
24205	Rydningrøyslokalitet	Jernalder	50m

3.2 Metode og faglige rammer

3.2.1 Overflatesøk

Ved overflatesøk blir det gjort en systematisk gjennomgang av området for å finne freda kulturminner som er synlige på markoverflaten. Overflatesøk kan også være et ledd i planleggingen av registrering med sjaktning og/eller prøvestikking. Eksempel på synlige kulturminner er røyser, gardfar, geiler, tufter, helleristninger, kullgroper, jernvinneanlegg, bygdeborger, hulveier og fangstanlegg.

3.2.2 Sjaktning

Maskinell flateavdekking er en arkeologisk metode som benyttes for å påvise automatisk freda kulturminner under markoverflaten. Metoden går ut på at man fjerner den moderne matjorda med gravemaskin ned til steril undergrunn og/eller lag med spor etter forhistorisk aktivitet. Etter at maskinen har fjernet jordlagene blir området rensert opp for hånd for å avklare om det finnes spor etter forhistorisk aktivitet. Slike spor, kalt strukturer, kan for eksempel være stolpehull, vegggrøfter, ildsteder, kokegroper, kulturlag og spor etter forhistorisk jordbruk som ardspor og dyrkningslag. Er det usikkerhet rundt tolkningen av strukturer blir et utvalg snittet for å avklare.

Normalt vil sjaktene være ca. 3 meter brede og legges med ca. 12 meters mellomrom. Lengden på sjaktene vil variere ut fra topografiske forhold, størrelsen på de områdene som skal undersøkes og antatt potensiale for funn.

3.2.3 LIDAR

Flybåren LIDAR-teknologi brukes for å analysere områder med tanke på kartfesting av ulike typer synlige kulturminner. Dette er spesielt hensiktsmessig ved kartlegging av kulturminner i skogsområder, der tradisjonell registrering kan være vanskelig og tidkrevende.

3.2.4 Innmåling

Innmålingsutstyret som brukes er en GPS CPOS RTK med en nøyaktighet på 2 cm. Der det ikke er hensiktsmessig å bære med seg en CPOS blir det brukt en Garmin tur GPS. Denne har en nøyaktighet på ca. 0,5 – 4 m.

3.2.5 Periodeinndeling

Hovedperiode	Underperiode	BP (ukalibrert)	f. Kr / e. Kr (kalibrert)
Eldre steinalder (mesolitikum)	Tidligmesolitikum	10000 – 9000 BP	9200 – 8100 f. Kr
	Mellommesolitikum	9000 – 7500 BP	8100 – 6400 f. Kr
	Senmesolitikum	7500 – 5200 BP	6400 – 4000 f. Kr
Yngre steinalder (neolitikum)	Tidligneolitikum	5200 – 4700 BP	4000 – 3300 f. Kr
	Mellomneolitikum A	4700 – 4100 BP	3300 – 2600 f. Kr
	Mellomneolitikum B	4100 – 3800 BP	2600 – 2300 f. Kr
	Senneolitikum	3800 – 3500 BP	2300 – 1800 f. Kr
Eldre bronsealder	Periode I – III	3500 – 2900 BP	1800 – 1200 f. Kr
Yngre bronsealder	Periode IV – VI	2900 – 2440 BP	1200 – 500 f. Kr
Eldre jernalder	Førromersk jernalder	2440 – 2010 BP	500 – 0 f. Kr
	Romertid	2010 – 1680 BP	0 – 400 e. Kr
	Folkevandringstid	1680 – 1500 BP	400 – 570 e. Kr
Yngre jernalder	Merovingertid	1500 – 1210 BP	570 – 793 e. Kr
	Vikingtid	1210 – 1000 BP	793 – 1030 e. Kr
Middelalder	Tidlig middelalder		1030 – 1130 e. Kr
	Høymiddelalder		1130 – 1350 e. Kr
	Senmiddelalder		1350 – 1537 e. Kr
Nyere tid	Etterreformatorisk tid		1537 e. Kr <

Tabell 1: Periodeinndeling brukt i rapporten.

3.3 Praktisk informasjon

3.3.1 Deltagere og tidsbruk

Arbeidet ble gjennomført i løpet av fire dager fra 18.10-21.10-2022 av Kim Thunheim og Frode Iversen. Nordbø maskin stilte med maskin og fører, Harald Rege.

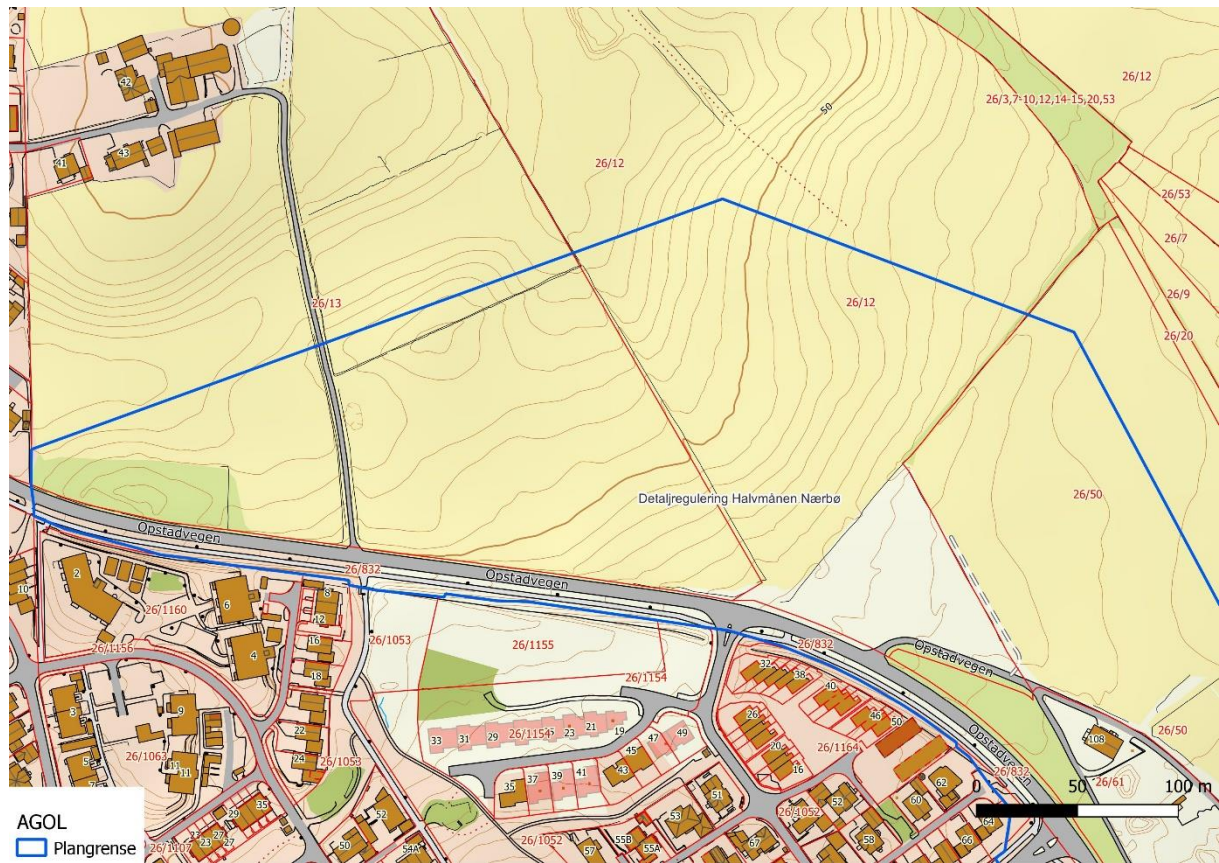
3.3.2 Annen praktisk informasjon

Værforholdene var stort sett upåklagelige med litt bygevær. Ellers gikk gravingen uten problemer.

4 Undersøkelsen

4.1 Generelt om undersøkelsen

Selv om planen er større hadde vi instruks om å i utgangspunktet kun grave på den nordlige delen av planområdet. På eiendommen 26/13. Hvis det skulle dukke opp noe der i den østlige delen skulle vi vurdere å grave på den nærmeste eiendommen 26/12.

Figur 3: Oversikt over planområdet nordvest.

Vi begynte å grave i den østlige delen av eiendommen 26/13 for tidlig å få avklart om det var nødvendig å gå inn på naboeiendommen 26/12. Det viste seg fort at det ikke var nødvendig. Terrenget her heller nedover fra Opstadvegen ned mot fuktigere områder. Potensialet i undergrunnen var begrenset og det ble ikke funnet noe i de tre første sjaktene som ligger nærmest 26/12.

Det ble først gravd 3 sjakter i de øvre områdene på den østlige delen av eiendommen vi skulle undersøke. På grunn av opplysninger fra grunneier samt terrenget hoppet vi deretter litt forbi et vått område som også skulle være gravd en del i fra før på grunn av dreneringsgrøfter. De neste fire sjaktene langs Opstadvegen ble gravd med litt avstand mellom sjaktene på grunn av at potensialet for å gjøre funn var begrenset.

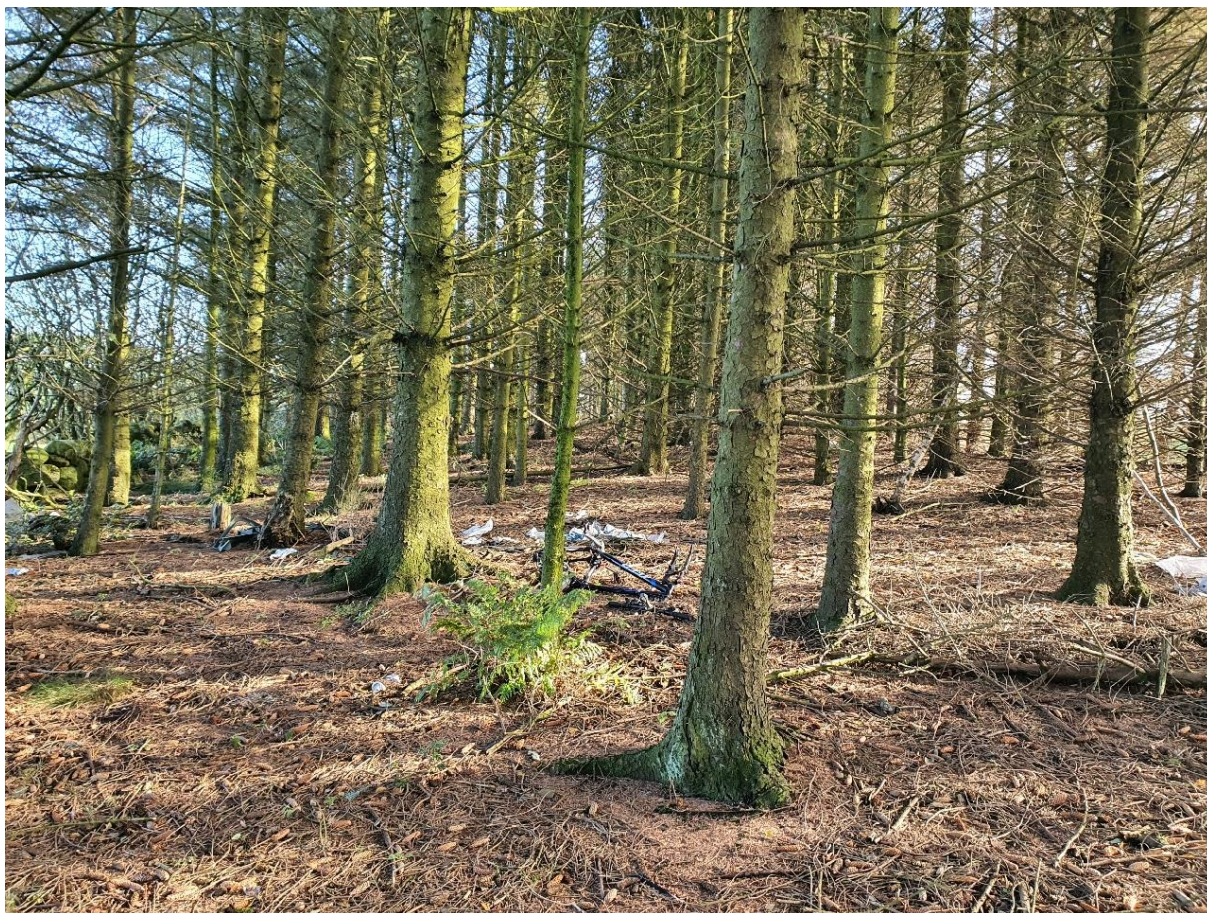

Figur 4: Oversikt over sjaktene.

Terrenget heller nedover ned i en liten dump fra Opstadveien i nordlig retning før det går oppover igjen på et lite høydedrag. Oppå dette la vi to sjakter som ikke ble helt rette, men det var for å delvis følge terrenget og fange opp det område med høyest potensiale for å gjøre funn. Undergrunnen her var preget av rødbrun sandig silt med en del stein og grus. Det ble fuktig og dårlige forhold når en kom ned i kantene av høydedraget/ryggen som vi gravde over. Det ble ikke gjort noen funn foruten en sprengt stein i dette området.

De fire siste sjaktene av totalt 13 sjakter ble gravd på det vestligste jordet som var avdelt fra der vi startet av gjerder og en gårdsvei. De ble gravd 3 sjakter lengst sør ned mot Opstadveien. Terrenget heller her også nedover i nordlig retning. De første 10 meterne lengst i sør var det grei undergrunn, ble gradvis dårligere med mer fuktig og mye stein til lengre nordover vi kom. Den siste sjakten ble gravd over en liten rygg i den nordøstlige delen av jordet. Her var det en del moderne forstyrrelser og torvflekker.

Lengst i vests var det et mindre skogholt som skulle overflatebefares. Her hadde det nylig blitt foretatt litt hogst, noe som gjorde det litt åpnere enn det hadde vært, men en del hogstavfall gjorde det vanskelig å befare noen mindre områder. Det ble ikke funnet noen spor etter synlige automatisk fredete kulturminner innenfor dette skogholtet.

Figur 5: Midtre delen av skogholtet.

Figur 6: Sjakt 9 og 8 over det vesle høydedraget.

5 Konklusjon

Det ble ikke funnet noen nye automatisk fredete kulturminner som planen er i konflikt med.

Litteraturliste

Jacobsen, H & Follum, J-R. 2008. *Kulturminner I Norge. Spor etter mennesker gjennom 10 000 år*. Tun Forlag.

Sjaktliste

NR:	Bredde:	Lengde:	Retning:	Beskrivelse:
1	3m	44m	NNV-SSØ	Grålig gulbrun siltig leire. En del halvstore stein. Noen torvflekker. Flere kryssende veiter. Økende fuktighet og dårligere undergrunn nedover i nordlig retning. Gjelder alle sjaktene på denne rekken (sjakt 1-3).
2	3m	45m	NNV-SSØ	Grålig gulbrun siltblandet leire. Litt stein. Rester av en sprengt stein. Flere kryssende veiter, dvs spor etter nedgravingen.
3	3m	44m	NNV-SSØ	Grålig, mot gulbrun silblandet leire. Noen partier med grus. Flere kryssende veiter. Noen torvflekker.
4	3m	23m	N-S	Brun sand og siltblandet leire. Noen torvflekker og et par større steiner.
5	3m	43m	N-S	Rødbrun sandig silt. Litt stein. Gradvis fuktigere og mer leire i nordlig retning.
6	3m	24m	N-S	Litt myrete torvmasser. Litt nedi et vått søkk. Gråbrun siltig undergrunn. mye større stein. Målt inn som en sjakt, men hoppet over noen meter på grunn av dårlige forhold.
7	3m	17m	N-S	Rødbrun siltig sand og leire. Litt stein. Litt omrotet i nordlig del.
8	3m	70m	Ø-V	Rødbrun sandig silt. Går over en forholdsvis tørr rygg, men fuktig nedover skråningene på begge sider. Stedvis en god del stein i ulike størrelser.
9	3m	88m	Ø-V	Rødbrun sandig silt. Går over en forholdsvis tørr rygg, men fuktig nedover skråningene på begge sider. En god del grus og småstein. Ikke spor etter noe som helst i undergrunn, foruten en sprengt stein.
10	3m	39m	NNV-SSØ	Rødbrun sandig silt. ok første 10m i sør, deretter mer siltig og leirete. Økning i mengde stein nedover i nordlig retning.

11	3m	33m	NNV-SSØ	Rødbrun sandig silt. Ok første 10m I sør, deretter mer stein og fuktig. Mer innslag av leire.
12	3m	33m	N-S	Gråbrun sandig grus og silt. En del stein. Ok undergrunn første 10m I sør. Resten mer steinete og siltig
13	3m	21m	NØ-SV	gulbrun mot rødbrun siltig sand. En del stein. Noe omrotet.

Fotoliste

NR	MOTIV	RETNING	DATO	SIGN
2021_15592 (1)	Sjakt 1	SSØ	20.10.2022	KT
2021_15592 (2)	Sjakt 2	SSØ	20.10.2022	KT
2021_15592 (3)	Sjakt 3	SSØ	20.10.2022	KT
2021_15592 (4)	Sjakt 4	SSØ	20.10.2022	KT
2021_15592 (5)	Sjakt 5	SSØ	20.10.2022	KT
2021_15592 (6)	Sjakt 6	SSØ	20.10.2022	KT
2021_15592 (7)	Sjakt 7	SSØ	20.10.2022	KT
2021_15592 (8)	Sjakt 8 Vestlig del	Ø	20.10.2022	KT
2021_15592 (9)	Sjakt 8 Østlig del	V	20.10.2022	KT
2021_15592 (10)	Sjakt 9 Østlig del	V	20.10.2022	KT
2021_15592 (11)	Sjakt 9 vestlig del	Ø	20.10.2022	KT
2021_15592 (12)	Oversikt sørover fra sjakt 9	S	20.10.2022	KT
2021_15592 (13)	Oversikt sø fra sjakt 9	SØ	20.10.2022	KT
2021_15592 (14)	Sjakt 10	S	20.10.2022	KT
2021_15592 (15)	Sjakt 11	N	20.10.2022	KT
2021_15592 (16)	Sjakt 12	S	20.10.2022	KT
2021_15592 (17)	Sjakt 13	Ø	20.10.2022	KT
2021_15592 (18)	Skogholt fra v mot ø	Ø	20.10.2022	KT
2021_15592 (19)	Skogholt midtre del	Ø	20.10.2022	KT
2021_15592 (20)	Planområdet V før sjakting	Ø	20.10.2022	KT

Rogaland fylkeskommune

Postboks 130 sentrum
4001 Stavanger

Besøksadresse

Arkitekt Eckhoffs gate 1
4010 Stavanger

Telefon

51 51 66 00

E-post

firmapost@rogfk.no

www.rogfk.no

Rogaland
fylkeskommune

Lydbølger fra mangfoldige Rogaland – vårt vitale fylke.
Disse grafiske bølgene gjengir lyden av Månafossen, Gjesdal.